

- визначення раціональних фінансових і тимчасових умов активізації інноваційної діяльності;
- оцінка стану і планування інноваційної активності малих наукомістких підприємств;
- функціонально-структурний опис і закріплення відповідальності при реалізації процесу управління розвитком малих наукомістких підприємств.

Перспективи подальших досліджень

Вирішення визначених проблем передбачає розроблення комплексу інструментів і методів, які мають бути засновані на ретельному вивченні й аналізі досвіду існуючих підходів у вітчизняній і зарубіжній теорії і практиці інноваційного розвитку на вітчизняних підприємствах. Подальші дослідження повинні торкатися технологій реалізації складових інноваційної програми розвитку, визначення організаційних умов активізації інноваційної діяльності та посилення активності великих та малих наукомістких підприємств.

1. Анискин Ю.П. *Корпоративное управление инновационным развитием: монография / под ред. Ю.П. Анискина.* – М.: Издательство «Омега-Л», 2007. – 411 с. 2. Антонюк Л.Л. *Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук.* – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с. 3. Данилишин Б.М., Веклич О.О. *Україна в міжнародних рейтингах сталого розвитку / Економіка України.* – 2008. – № 7. – С. 13–23. 4. Долішній М.І. *Організаційно-економічні напрямки активізації інноваційної діяльності в Україні: регіональні аспекти / М.І. Долішній, Є.І. Бойко, С.О. Іщук // Регіональна економіка.* – 2004. – № 1(31). – С.48–55. 5. *Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.І. Федулової.* – К.: “Основа”, 2005. – 320 с. 6. *Конкурен-тоспроможність національної економіки / за ред. за ред. д-ра екон. наук Б.Є. Квасюка.* – К.: Фенікс, 2005. – 582 с. 7. *Масленникова Н.П. Менеджмент в инновационной сфере / Н.П. Масленникова, А.В. Желтенков.* – М.: ИД ФБК-Пресс, 2005. – 536 с. 8. *Онікієнко В.В. Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України / В.В. Онікієнко, Л.М. Ємельяненко, І.В. Терон. / За ред. В.В. Онікієнка.* – К.: РВПС України НАН України, 2006. – 480 с. 9. *Проблемные вопросы инновационного пути развития экономики Украины / В.М. Геец // Вісн. Ін-ту економіки та прогнозування.* – 2008.– № [1]. – С.3–10. 10. *Україна в 2008 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку / за заг. ред. Ю. Г. Рубана.* – К.: НІСД, 2008. – 744 с. 11. *Шнипко О.С. Інноваційний дефолт України: економіко-технологічний контекст: монографія / О.С. Шнипко.* – К.: Генеза, 2009. – 248 с.

УДК 336.225.66

О.Г. Маховський

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Маховський О.Г., 2010

Розглянуто зарубіжний досвід податкового стимулювання інноваційної діяльності, досліджено основні механізми активізації НДДКР у країнах-членах ОЕСР та тенденції в умовах кризи. Проаналізовано передумови та нормативно-правове забезпечення стимулювання інновацій в Україні. Рекомендовано запровадження дієвих податкових стимулів інноваційної діяльності підприємств.

Ключові слова: інноваційна діяльність, податкове стимулювання, науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, податкові пільги, інноваційний податковий кредит, вирахування з податкової бази, показник податкових пільг.

Foreign experience of tax stimulation of innovative activity is considered, basic mechanisms of activation of R&D in the countries-members of OECD and tendencies in the conditions of crisis are investigated. Pre-conditions and normative-legal maintenance of stimulation of innovations are analysed in Ukraine. Introduction of effective tax incentives of innovative activity of enterprises is advised.

Keywords: innovative activity, tax incentive, research and developments, tax deductions, innovative tax credit, tax allowance, tax subsidy rate.

Постановка проблеми

В умовах світової економічної та фінансової кризи вкрай необхідною є пріоритетно спрямована, стабільна державна підтримка науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок (НДДКР), активізація яких дасть змогу швидшими темпами забезпечити економічне зростання, досягнути докризових показників розвитку національної економіки, сприяти розширенню ринків збуту вітчизняної інноваційної конкурентоздатної продукції.

Особлива роль під час створення дієвої системи стимулювання зазначених процесів належить засобам податкової політики держави, спрямованим на підтримку інноваційно-активних суб'єктів господарювання, реінвестування отриманого прибутку в інноваційні проекти, розширене фінансування НДДКР на рівні підприємств та організацій.

Водночас реалії ведення господарської діяльності у кризових умовах вимагають оптимізації витрат на виробництво продукції та послуг, відтак, об'єктивно спостерігаємо скорочення видатків на наукові та науково-технічні дослідження й розробки як на корпоративному, так і на державному рівнях. Очевидно, фінансові можливості державного бюджету та кредитних установ і у ближчій перспективі будуть теж доволі обмеженими. Вищезазначене вимагає консолідації зусиль науковців та практиків щодо активного пошуку й ефективного застосування адекватного сучасним кризовим умовам податкового інструментарію стимулювання інноваційної діяльності у нашій державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблеми розроблення та ефективного застосування податкового інструментарію стимулювання інноваційної діяльності розглядалися у працях таких учених, як А. Білюк, О. Жилінська, Ю. Іванов, В. Кашин, А. Кизиллов, Є. Литвиненко, М. Мельник, А. Никифоров, С. Онишко, Л. Тулуш, Д. Чеберкус, Л. Шабліста, К. Швабій та ін.

Зокрема, Д. Чеберкус зазначає, що у практиці державного податкового стимулювання інноваційної діяльності механізм інвестиційного податкового кредиту не застосовується. У Проекті податкового кодексу такий механізм передбачається, однак параметри надання зазначених пільг є такими, що не дають змоги їх вважати привабливими для суб'єктів господарювання [12, с. 13–14].

Для податкового стимулювання інновацій А. Білюк пропонує на законодавчому рівні визначити порядок і умови надання інноваційного податкового кредиту [4, с. 13]. Другими за важливістю податковими пільгами, покликаними активізувати інноваційну активність господарюючих суб'єктів, автор вважає податкові знижки на обладнання та на витрати на НДДКР.

А. Никифоров, В. Діба, В. Парнюк на основі ґрунтовного дослідження світового досвіду податкового стимулювання інноваційної діяльності акцентують увагу на необхідності запровадження чітких правил формування валових витрат на наукові й науково-технічні роботи, запобіганні використанню різних схем ухилення від сплати податків за допомогою пільг стимулювального характеру [10, с. 86].

Постановка цілей

Світова практика показує, що державне стимулювання інноваційної діяльності здійснюється прямим і непрямим шляхом [13; 15; 16]. Пряме стимулювання передбачає виділення державою ресурсів на НДДКР. Воно передбачає пряме бюджетне фінансування і субсидії. Непряме стимулювання здійснюється за допомогою податкових пільг, пільгового кредитування суб'єктів інноваційної діяльності, позаекономічних методів стимулювання цих процесів. Маневруючи податковими ставками та пільгами, змінюючи умови оподаткування, вводячи спеціальні податки, держава повинна створювати умови для активізації інноваційної діяльності.

Однак нині в Україні практично відсутні дієві важелі непрямого стимулювання інновацій, чільне місце серед яких, на нашу думку, належить різноманітним методам та інструментам податкового регулювання.

Метою статті є вивчення зарубіжного досвіду та аналіз вітчизняних передумов для запровадження дієвих та ефективних засобів податкового стимулювання інноваційної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу

Важливою передумовою та запорукою швидкого виходу національної економіки з кризових умов з найменшими втратами та мінімізацією негативних наслідків є розроблення та невідкладне впровадження комплексу різноманітних заходів державного регулювання, спрямованих на підтримку інноваційної діяльності. Особливу роль в реалізації цього стратегічного завдання належить ефективному використанню податкового інструментарію стимулювального характеру.

Передусім зазначимо, що відповідно до ст. 1 Закону України “Про інноваційну діяльність” від 04.07.2002 № 40-IV (далі за текстом – Закон № 40-IV) інноваційною є діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1]. Ст.3 Закону № 40-IV серед основних принципів державної інноваційної політики передбачає фінансову підтримку, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності.

Необхідно зауважити, що поняття “інноваційна діяльність” значно ширше за поняття “науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки”. Відповідно до ст. 5 Модельного закону про інноваційну діяльність (далі за текстом – Модельний закон), вона передбачає певні види діяльності, серед яких [2]:

- винахідницька і раціоналізаторська діяльність, пов'язана із створенням нововведень, поліпшенням споживчих властивостей і технічних характеристик товарів;
- виконання НДДКР, пов'язаних із створенням і освоєнням виробництва інноваційної продукції;
- інжинірингова діяльність;

- патентознавчі дослідження, оцінювальна діяльність і експертиза, пов'язані з комерціалізацією інтелектуальної власності і передаванням технологій;
- підготовка кадрів і персоналу для забезпечення інноваційної діяльності;
- проведення маркетингових досліджень і здійснення заходів, пов'язаних з організацією ринків збуту інноваційної продукції тощо.

Зарубіжний досвід використання фіскальних стимулів та вітчизняні передумови для їх впровадження ми розглядатимемо лише стосовно НДДКР, що є основним напрямом податкового стимулювання інновацій.

Передусім зазначимо, що державна політика відіграє важливу роль у стимулюванні та використанні результатів інноваційної діяльності для вирішення глобальних викликів сучасності. Пряме державне фінансування інновацій забезпечує вирішення важливих соціально-економічних завдань, серед яких національна оборона, охорона здоров'я та навколишнього середовища, науково-технічний розвиток пріоритетних галузей економіки тощо.

Питома вага урядових бюджетів фінансування інновацій у країнах ОЕСР є найбільшою в Іспанії, Португалії та США [15]. Так, видатки на НДДКР у сфері підвищення обороноздатності США у 2008 р. становили 57 % загального обсягу урядового бюджету фінансування розробок. Франція за питомою вагою державного фінансування таких НДДКР займає другу позицію – близько 30 %, Велика Британія – третю з часткою видатків на такі цілі у розмірі 24 %. Окремі країни-члени ОЕСР, серед яких Данія, Ісландія, Іспанія, Португалія і Фінляндія, мають найбільші урядові бюджети фінансування цивільних НДДКР.

Розглянемо тенденції у державному фінансуванні НДДКР в країнах ОЕСР за період 1998–2008 рр. [15]. Так, найвищий приріст фінансування забезпечував уряд Люксембургу – 22,1 %, Ірландії – 13,8 %, Іспанії – 11,9 %, Естонії – 11,3 % та Кореї – 10,3 %. Зміни у державному фінансуванні інших країн характеризуються нижчими показниками. Причому, в середньому в країнах-членах ОЕСР приріст становив 3,8 %, а країни ЄС в середньому забезпечили зростання державного фінансування НДДКР за період з 1998–2006 рр. лише на рівні 2,4 %, що є гіршим показником порівняно з 2,9 % в Японії і 4,2 % у США.

У докризовий період високорозвинені країни забезпечували загалом сприятливе середовище для інноваційної активності. Інвестиції країн-членів ОЕСР у НДДКР в 2006 р. зросли до 818 млрд. дол. США порівняно з 468 млрд дол. США в 1996 р. [14]. Зростання валових внутрішніх витрат на НДДКР у період з 1996 р. по 2001 р. становило 4,6 % на рік (у реальному виразі), однак з 2001 р. до 2006 р. намітилася тенденція до уповільнення щорічних темпів зростання до рівня нижче 2,5 %.

Зазначені обставини вимагали пошуку альтернативних до державного фінансування шляхів стимулювання інноваційної діяльності. Тому відбувався перехід від прямого державного фінансування НДДКР підприємств до непрямого фінансування. Так, у 2005 р. пряме державне фінансувалися становило в середньому 7 % НДДКР підприємств порівняно з 11 % в 1995 р. [14].

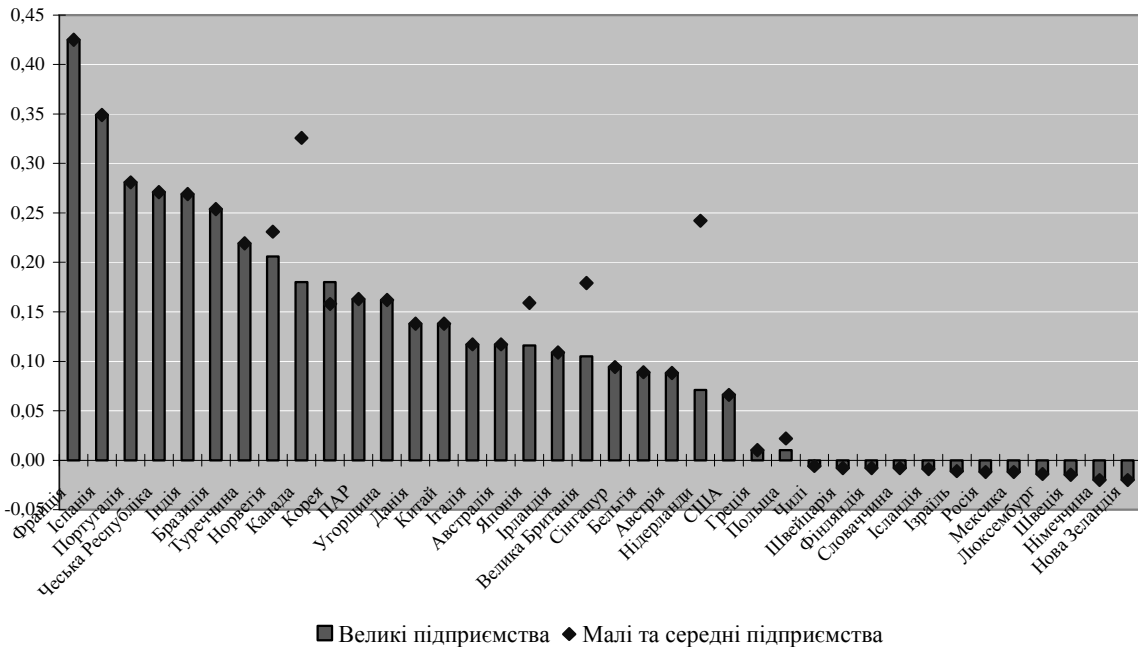
Останніми роками зростала кількість країн, що здійснювали податкове стимулювання НДДКР, роблячи більш жорсткою податкову конкуренцію. Так, у 2008 році 21 країна, що є членом ОЕСР, надавала податкові пільги підприємствам, що здійснювали НДДКР (порівняно з 18 країнами в 2004 р. та 12 – у 1995р.). Франція і Іспанія і до сьогодні забезпечують найбільші субсидії і не проводять ніякої диференціації між великим і малим підприємництвом. Канада і Нідерланди продовжують надавати більшу підтримку малим підприємствам порівняно з великими. Країни, що розвиваються, також застосовують цей податковий інструментарій, щоб заохочувати інвестиції у НДДКР. Бразилія, Індія, Південна Африка і Китай створюють сприятливе та конкурентоздатне податкове середовище для інвестицій в НДДКР [15].

Для оцінки створених у країні податкових стимулів для НДДКР в світовій практиці використовують показник податкових пільг [15, с. 78]. Вище значення показника вказує на запровадження державою більшої кількості ефективних стимулів для інноваційної діяльності. Так, найвищі показники податкових пільг на 1 дол. США витрат на НДДКР у 2008 р. були у Франції, Іспанії, Португалії, Чехії та Індії (рисунок). При цьому в окремих країнах, серед яких Нова Зеландія, Німеччина, Швеція, Люксембург, Мексика, Росія та ряд інших, в яких значення показника є від'ємним, фактично відбувається дестимулювання інновацій. Окрім цього, у минулому році виникла тенденція до скорочення інвестицій в НДДКР у зв'язку із зростанням нестабільності фінансового ринку та поглибленням світової економічної кризи.

Проведений аналіз зарубіжного досвіду та тенденцій у сфері державного стимулювання інновацій вимагає ґрунтовного дослідження передумов та вироблення конкретного податкового інструментарію для застосування в Україні.

Передусім зауважимо, що серед форм державного регулювання інноваційної діяльності ст. 6 Закону № 40-IV передбачає встановлення пільгового оподаткування суб'єктів цієї діяльності. Початковою редакцією Закону № 40-IV було встановлено значні пільги для інноваційних підприємств в частині: нарахування та сплати лише в половинному розмірі ПДВ та податку на прибуток за операціями з поставок продукції, пов'язаних з виконанням інноваційних проектів; сплати земельного податку у половинному розмірі; застосування прискореної амортизації основних засобів; повного звільнення від сплати ввізного мита та ПДВ

при ввезенні в Україну сировини, обладнання та комплектуючих, необхідних для виконання інноваційного проекту та ін. [9, с. 219]. Проте дія вищезазначених пільг у 2003–2005 рр., враховуючи, з одного боку, потенційну загрозу значного недоотримання податкових надходжень до державного бюджету та, з іншого боку, високою ймовірністю масових зловживань зазначеними пільгами з боку суб'єктів інноваційної діяльності, призупинялася законами про держбюджет на відповідний рік, а у 2005 р. вони були повністю вилучені із Закону № 40-IV.

Показники податкових пільг на 1 дол. США витрат на НДДКР у 2008 р.¹ [15]

У грудні 2008 р. Комітет Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності розглянув та рекомендував прийняти за основу проект Закону „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” (щодо активізації інвестиційно-інноваційної діяльності) від 19.11.2008 р. № 2356 (далі за текстом – Законопроект № 2356). Постановою Верховної Ради України від 10 березня 2010 року № 1960-VI зазначений проект Закону прийнятий у першому читанні [3].

Цим проектом Закону пропонується встановити законодавчі механізми стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єктів господарювання через зокрема встановлення податковостимулюючих інструментів заохочення інвестування у придбання нового устаткування та обладнання, прав на винаходи, промислових зразків, ноу-хау тощо.

Зокрема, пропонується знизити з 25 до 20 відсотків ставку податку на прибуток підприємств щодо прибутку, інвестованого у звітному періоді на придбання основних фондів груп 2 та 3 (устаткування, машини та обладнання, вантажний транспорт) та нематеріальних активів (прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, ноу-хау), що мають використовуватися у господарській діяльності не менше трьох років.

Зауважимо, що аналогічна норма міститься у п. 4.1 ст. 4 розділу „Податок на прибуток підприємств” проекту Податкового кодексу, схваленого Кабінетом Міністрів України. Повністю розділяємо позиції науковців [5, с. 69, 70; 12, с. 13, 14] і вважаємо, що параметри надання зазначених пільг (оподаткування реінвестованого прибутку за нижчою на 5 % ставкою) є такими, що не дають змоги їх вважати привабливими для суб'єктів господарювання. Застосування механізму оподаткування за пільговою ставкою реінвестованого прибутку буде економічно вигідним для суб'єктів господарювання лише за умови, якщо використання такого механізму матиме більший кінцевий ефект, ніж застосування інструментів мінімізації оподаткування (коли ставка пільгового оподаткування буде близькою до нуля).

Вважаємо, що в сьогоденних умовах необхідно уже приймати відповідні рішення про зниження основної ставки податку на прибуток до рівня 20 %, а не пропонувати її в такому розмірі лише як пільгову для інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Адже ставка оподаткування прибутку в

¹ Показник рівня податкових пільг у витратах на НДДКР розраховано як 1 мінус Бі-індекс. Останній визначається як рівень валового доходу, необхідного для покриття однієї умовної одиниці інвестицій на НДДКР із урахуванням сплати податку на прибуток.

Україні є однією з найбільших серед країн Східноєвропейського регіону. Також нагадаємо, що з 2009 р. основну ставку податку на прибуток організацій у Російській Федерації було знижено з 24 до 20 % (2 % зараховується до федерального бюджету, 18 % – до бюджетів суб'єктів РФ), при цьому вона не залежить від галузевої приналежності платника податків [6, с. 319]. Окрім цього, законами суб'єктів РФ регіональна компонента ставки (18 %) може бути знижена для окремих категорій платників, зокрема для резидентів особливої економічної зони, але не нижче рівня 14 %. Також законодавством РФ передбачено спеціальні (особливі) податкові ставки (0 %, 9 %, 10 %, 15 %) для окремих видів доходів, податок за якими повністю зараховуються у федеральний бюджет [6, с. 320, 321]. Такі ж реформи відбуваються й в ряді інших країн, зокрема, в Естонії поступово (впродовж 2009–2011 рр.) зменшується ставка податку на прибуток з 20 % до 18%, у Чехії (у 2009–2010 рр.) – з 20 % до 19 %, в Словенії (у 2009–2010 рр.) – з 21 % до 20 % [8, с. 11].

Тому з метою стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів в економіці нашої держави пропонуємо зменшити ставку податку на прибуток підприємств до рівня 20% об'єкта оподаткування. Причому, на відміну від пропозиції щодо градаційного (послідовно протягом п'яти років) зменшення основної ставки [8, с. 11], пропонуємо одноразове (аналогічно підходу РФ) зниження ставки до рівня 20 %. Запровадження такого механізму податкового регулювання дасть змогу створити передумови для активізації інноваційної діяльності суб'єктів господарювання та забезпечить конкурентні переваги для діяльності іноземних інвесторів в Україні.

Крім того, законопроектом № 2356 пропонується надавати спеціальні інвестиційні пільги у вигляді інвестиційно-інноваційного податкового кредиту. Він є відтермінуванням податкового зобов'язання з податку на прибуток, надається на період виконання інвестиційного (інноваційного) проекту (але не більш як на три роки) з метою збільшення його фінансових ресурсів для виконання зазначеного проекту. Сума інвестиційно-інноваційного податкового кредиту не може перевищувати суму інвестицій, фактично внесених платником податку згідно з інвестиційним (інноваційним) проектом [3].

Своєю чергою, світовий досвід застосування інноваційних податкових кредитів показує, що механізм його надання передбачає не відтермінування податкового зобов'язання з податку на прибуток на пізніший термін (що призведе до необхідності сплати по закінченню виконання інвестиційного (інноваційного) проекту відносно значної суми платежів до бюджету і значно вплине на фінансовий стан інноваційно активного підприємства), а зменшення суми нарахованого податку на певний відсоток – від 4 до 30 % від обсягу витрат на НДДКР та (або) від 20 до 50 % від їх приросту в середньому за визначний період часу (див. таблицю).

При цьому надання податкового кредиту залежно від динаміки зростання витрат на НДДКР створює ефективні стимули до активного нарощування цих витрат. Проте лише декілька країн-членів ОЕСР, зокрема, Ірландія, Іспанія, Корея та Франція застосовують прирістний підхід при наданні податкового кредиту паралельно з обсяговими пільгами. І тільки у США практикується надання податкового кредиту, що розраховується тільки за прирістним методом. Величина цієї пільги (зменшення розрахованої за базовою ставкою податку на прибуток) становить 20 % приросту кваліфікованих витрат на проведення НДДКР порівняно з середніми витратами за чотири попередні роки.

Проте сучасні тенденції модифікації податкових пільг для суб'єктів інноваційної діяльності свідчать про поступове зменшення ролі (з перспективою на повну відмову) держави під час надання податкових кредитів, пов'язаних з динамікою росту витрат на НДДКР, та переходу до надання податкових кредитів за обсяговим методом [16]. Це пов'язано з тим, що при наданні обсягових пільг є можливість прогнозувати податкові втрати для бюджетної системи. Окрім цього, такий підхід зменшуватиме витрати на адміністрування цієї пільги органами податкового контролю та обмежуватиме можливості для мінімізації та ухилення від податкових платежів.

Враховуючи вищезазначене, пропонуємо відмовитися від запровадження інвестиційно-інноваційного податкового кредиту у вигляді відтермінування податкового зобов'язання на певний термін. Враховуючи зарубіжний досвід та численні напрацювання науковців й практиків у цьому плані [5; 10; 11; 12] в Україні доцільно запровадити на законодавчому рівні механізм надання інноваційного податкового кредиту, який розраховується за обсяговим підходом. При цьому для забезпечення ефективного стимулювання платників податку на прибуток мінімальний розмір ставки інноваційного податкового кредиту доцільно встановити на рівні 25–30 %, тобто не меншим від чинної ставки оподаткування прибутку. Адже лише в такому випадку забезпечуватиметься рівень прибутковості, не менший за рівень прибутковості альтернативних інвестицій (мінімізації прибутку) суб'єкта господарювання [12].

Досвід стимулювання інноваційної діяльності в Австралії, Австрії, Бельгії, Великій Британії, Данії, Угорщині та Чехії серед основних механізмів передбачає застосування пільги у вигляді вирахування з бази оподаткування прибутку підприємств сум, розрахованих залежно від обсягу витрат на НДДКР – від 113,5 до 400 % (таблиця). Додатково до цього, податкові стимули у Австралії та Австрії представлені можливістю здійснення податкових вирахувань залежно й від величини приросту витрат на НДДКР – на 175 % та 135 % від середньорічного приросту за останні 3 роки відповідно. Як бачимо, стимулювальний вплив цієї пільги полягає в тому, що з метою оподаткування прибутку до валових витрат відноситься більша сума, ніж реально понесені витрати на НДДКР.

Податкові стимули НДДКР в країнах ОЕСР у 2006 р. [14]

№ з/п	Країна	Розмір податкової пільги від		Малі та середні підприємства
		обсягу витрат на НДДКР, %	приросту витрат на НДДКР, %	
Податковий кредит				
1	Ірландія	20	20	
2	Іспанія	30	50 (2 роки)	
3	Італія	10		30 % витрат на НДДКР
4	Канада	20		35 % витрат на НДДКР
5	Корея	7	40	15 % витрат на НДДКР; 50 % приросту витрат (4 роки)
6	Мексика	30		
7	Нідерланди	4		42% витрат на НДДКР
8	Нова Зеландія	15		
9	Норвегія	8		20% витрат на НДДКР
10	Польща	30		50% витрат на НДДКР
11	США		20	
12	Туреччина	4		
13	Франція	10	40 (2 роки)	для новостворених наукові-дослідних підприємств
14	Японія	10		12 % витрат на НДДКР
Вирахування з податкової бази				
15	Австралія	125	175 (3 роки)	
16	Австрія	12	135 (3 роки)	
17	Бельгія	113,5		118,5% витрат на НДДКР
18	Велика Британія	125		150% витрат на НДДКР
19	Данія	150		150% (додатково)
20	Угорщина	200-400		
21	Чехія	200		

Податкове стимулювання витрат на НДДКР в Україні здійснюється лише шляхом їх повного (100 %) віднесення до валових у поточному періоді, крім тих, що підлягають амортизації [5, с. 69]. Тому зазначена норма, на відміну від пільгових методів у країнах ОЕСР, не є стимулом до розширення інвестицій у НДДКР.

У цьому контексті пропонуємо у майбутньому запровадити підвищені до 150 % від реального обсягу витрат на НДДКР норми вирахування з бази оподаткування прибутку підприємств. При цьому, прирістні методи цієї пільги з міркувань, аналогічних наданню інноваційного податкового кредиту, використовувати сьогодні не доречно. Це ускладнить систему адміністрування фіскальними органами зазначеної пільги та на фоні ймовірного зменшення надходжень податку до бюджету одночасно створить додаткові передумови для зловживань зазначеною пільгою з боку платників податків.

Висновки

Зарубіжний досвід стимулювання інноваційної діяльності засвідчує, що відбувається поступовий перехід від прямого державного фінансування НДДКР підприємств до непрямих методів їх стимулювання. Це вимагає застосування нових та удосконалення існуючих механізмів податкового сприяння інноваціям. Цим проблемам приділяють особливу увагу уряди і країн ОЕСР, і країн, що розвиваються. Останні удосконалюють податковий інструментарій, створюючи сприятливе та конкурентоздатне податкове середовище для інвестицій у НДДКР.

Аналіз вітчизняних передумов стимулювання інноваційної діяльності доводить, що практично відсутні ефективні інструменти активізації цих процесів. Тому для вирішення цих проблем необхідно зменшити ставку податку на прибуток до 20 %, запровадити механізм надання інноваційного податкового кредиту за обсяговим підходом, дозволити використання підвищених до 150 % від реального обсягу витрат на НДДКР норм вирахування з бази оподаткування прибутку підприємств.

Перспективи подальших досліджень

Нагальною необхідністю сьогодення є робота над удосконаленням положень Податкового кодексу в частині податкових стимулів інноваційної діяльності та його прийняття загалом. Поглибленого доопрацювання вимагають й інші податкові інструменти, зокрема, застосування прискореної амортизації, застосування пільг для СЕЗ та ТПР, встановлення оптимальних параметрів податкових пільг та їх коригування на конкретних етапах розвитку національної економіки.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40-IV // www.rada.gov.ua.
2. Модельний закон об инновационной деятельности. Постановление Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ от 16 ноября 2006 г. № 27-16 // www.rada.gov.ua.
3. Постанова Верховної Ради

України „Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо активізації інвестиційно-інноваційної діяльності” від 10 березня 2010 року № 1960-VI // www.rada.gov.ua. 4. Білюк А.В. Розвиток державної податкової політики стимулювання інноваційної діяльності в Україні: Авторефер. дис. ... канд. наук з держ. управ.: спец. 25.00.02 „Механізми державного управління” / А.В. Білюк. – Запоріжжя, 2009. – 23 с. 5. Жилінська О.І. Пільгове оподаткування витрат на дослідження й розробки : теоретичні та практичні аспекти / О.І. Жилінська, Д.В. Чеберкус // *Фінанси України*. – 2007. – № 12. – С. 60–73. 6. Иванов Ю.Б. Системы налогообложения Украины и России: структура, проблемы, тенденции развития: [монография] / Ю.Б. Иванов, И.А. Майбуров. – Х.: ФЛП Либуркина Л. М.; ИД „ИНЖЭК”, 2009. – 520 с. 7. Кашин В. А. Налоговая система: как ее сделать более эффективной? / В.А. Кашин // *Финансы*. – 2008. – № 10. – С. 39–42. 8. Литвиненко Є.О. Податкове регулювання розвитку промисловості в Україні: Автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 „Гроші, фінанси і кредит” / Є.О. Литвиненко – Ірпінь, 2009. – 18 с. 9. Мельник М.В. Податкове стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності / М.В. Мельник // *Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. – 2008. – № 628. – С. 216–221. 10. Никифоров А. Є. Податкове стимулювання інноваційної діяльності / А. Є. Никифоров, В. М. Диба, В.О. Парнюк // *Фінанси України*. – 2009. – № 5. – С. 78–86. 11. Тулуш Л.Д. Податкові важелі та механізми стимулювання інновацій / Л.Д. Тулуш // *Фінанси України*. – 2006. – № 4. – С. 62–70. 12. Чеберкус Д. В. Державне регулювання розвитку інноваційного підприємництва в Україні: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.03 „Економіка та управління національним господарством” / Д. В. Чеберкус. – Київ, 2009. – 22 с. 13. *Evaluation and design of R&D tax incentives. Report of the CREST Expert Group on Fiscal Measures.* — Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. – 84 p. – <http://europa.eu>. 14. *OECD Science, Technology and Industry Outlook*, 2008. – 258 p. – <http://www.oecd.org>. 15. *OECD Science, Technology and Industry Scoreboard*, 2009. – 145 p. – <http://www.oecd.org>. 16. *Warda J. An Update of R&D Tax Treatment in OECD Countries and Selected Emerging Economies, 2008–2009.* – OECD, 2009. – 82 p. – <http://www.oecd.org>.

УДК 33.519.8

А.Є. Мачкур

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра обліку та аналізу

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ І РОЗМІЩЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЧОГО ОБ’ЄДНАННЯ

© Мачкур А.Є., 2010

Досліджено питання побудови економіко-математичної моделі розвитку і розміщення виробництва промислового виробничого об’єднання. Запропонована економіко-математична модель точніше, ніж існуючі, відображає умови діяльності виробничих об’єднань.

Ключові слова: економічний розвиток, виробниче об’єднання, економіко – математична модель.

The article is dedicated to formulation of economic – mathematical model of development and placing of industrial production association. The economic-mathematical model more accurate reflects the conditions of production associations than existing ones.

Key words: economic development, industrial production association, economic-mathematical model.

Постановка проблеми

Виробниче об’єднання, яке містить декілька підприємств, виробляє продукцію, яку за договорами постачає споживачам. Маркетингові дослідження показали, що попит на продукцію об’єднання в майбутньому зростатиме, і об’єднання вирішує розширити свої виробничі потужності. Існує декілька можливих пунктів будівництва нових потужностей (підприємств), причому для кожного такого пункту можна вибрати один із декількох проектів будівництва підприємства, які відрізняються потужностями виробництва, витратами на виробництво одиниці товару та обсягами необхідних капітальних вкладень. Оскільки пункти майбутнього виробництва можуть бути розміщені в декількох місцях, і характеристики транспортного сполучення їх зі споживачами є різними (відстань, види і стан доріг тощо), то і витрати на транспортування в розрахунку на одиницю продукції з цих пунктів до пунктів споживання будуть різними. Крім того, побудова нових підприємств приведе до зміни існуючої схеми транспортних зв’язків діючих підприємств із споживачами, оскільки нова схема транспортування повинна визначатися з врахуванням як діючих, так і побудованих підприємств.